

'Bomen langs werf uniek'

Deskundige: heel bijzonder zij zich daar handhaven

UTRECHT • Door de restauratie van de werven worden stukken gracht kaal. Een op de tien grote bomen sneuvelt dan. Fietsers, voetgangers en automobilisten zien dan geen immense boomkruinen, maar kijken op stenen of pierige stammetjes.

INEKE INKLAAR

De grachten zijn nu misschien wel op hun mooist. De bomen doen een wedstrijdje bladeren verkleuren: wijnrood, okergeel, warm oranje. Of doorleefd bruin. Volgend najaar zal het er anders uitzien als tientallen bomen om moeten.

„De bomen langs de gracht zijn uniek,” zegt Utrechts gemeentelijk bomenman Frank van den Brink. „Ze kunnen namelijk met hun wortels maar 55 centimeter diep. Die ruimte is èrrug klein. De werven zijn één grote plantenbak.”

Utrechters realiseren 't zich niet, omdat ze aan bomen op de werven gewend zijn. „Maar het is heel bijzonder dat die zich handhaven,” vertelt Jan Hilbert van boomspecialist Copijn. „Alleen de 'diehards' kunnen overleven in dit soort omstandigheden.”

Sommige doen dat al héél lang. In de 17de eeuw verschenen de eerste op de benedenstraten. Utrechts bouwhistoricus Frans Kipp: „De werven waren tot midden vorige eeuw particulier eigendom. Mensen zagen ze als hun voorerf.” Afhankelijk van het gebruik van hun voortuin aan het water, plantten ze er een boom. „Als ze de werf nodig hadden als bedrijfsruimte natuurlijk niet. Zo'n boom staat in de weg bij het laden en lossen. Dan lukt het niet tonnen wijn vanaf het water de kelder in te werken.”

« **Alleen de 'diehards' kunnen overleven in deze omstandigheden.**

Boomspecialist Jan Hilbert

Andere eigenaren plantten toch een boom omdat ze te veel zon in huis binnen kregen. Of simpelweg voor het mooi. „Aangezien iedereen naar eigen believen koos, is de variëteit groot,” legt Kipp uit. „In andere steden zie je bomenlanen met maar

Een boomloze Oudegracht bij de Smebrug in de jaren '40 en dezelfde plek anno 2009. FOTO SHODY CAREMAN

één soort, aangelegd door de gemeente. Niet door particulieren.”

De oude bomen zijn te herkennen aan hun dikte én aan hun plek. Dicht tegen de gevel. „De jonge exemplaren langs het water staan eigenlijk verkeerd, niet passend bij het grachtenprofiel.”

Na de oorlog heeft Utrecht de voorraad aangevuld. „In '40-'45 is er veel verdwenen, als roofohout. De inwoners hadden brandstof nodig.”

De tweede aanplantgolf was in de jaren '80. Volgens Kipp was er sprake van 'strooien met aankeedergroen'. „Het was toen mode om de stad te versieren. De gemeente koos in die tijd geen stadsbomen - linden, iepen, kastanjes - maar sierbomen: meidoorn, prunus of kers.” Daarmee zijn toen gaten gedicht. „Bij de Smebrug is zelfs een dubbele rij gezet.” Hij betwijfelt of de oud- en nieuwkomers elkaar wel voldoende groeiroom laten. „Het wordt toch broedermoord, op den duur.”

REAGEREN? Vindt u dat bomen mogen sneuvelen tijdens de restauratie van de werven? Un.reageren@ad.nl

Restauratie werven begint in de herfst van volgend jaar

Volgend jaar begint Utrecht met de restauratie van de werven.

De gemeente doet rond de herfst van 2010 de walmuren, die vanaf de werf het water in lopen. Ze zijn er op sommige stukken erg slecht aan toe.

In juli sloeg wethouder De Bondt alarm. Als de gemeente niet snel ingrijpt, is de uiterste levensduur van de werven nog maar tien jaar. Utrecht trok 35 miljoen voor de restauratie uit.

Voornaamste oorzaak van het verval volgens adviseur civiele constructies Frank van der Vaart: de houten fundering waarop de benedenstraten rusten, stort in. Bacteriën in het gracht- en grondwater hebben de middeleeuwse grenen palen aangetast. Die rotten.

Bovendien sloeg in de jaren '80 schimmel toe, toen de palen droogvielen bij de aanleg van het riool in de gracht.

Door beide 'aanslagen' zijn de werven gaan wijken, en daardoor verzakt en gescheurd. Daarnaast hebben ze zwaar te lijden onder bomen, vooral de joekels die dicht bij het water staan. In hun zoektocht naar voedsel doorboren hun wortels namelijk de walmuren. Hierdoor brokkelt het metselwerk af en vallen er gaten in.

Om de werven te redden, moet er een stalen damwand tussen werf en walruur worden aangebracht. Die doorsnijdt de wortels. Daardoor kunnen bomen scheefzakken of wegwijnen. Dus moeten ze weg.